

En kvalitativ studie om genus och jämslälldhet i förskolan

Petra Apelgren Andersson

Paulina Åberg

**Examensarbete 15 p
Utbildningsvetenskap 61- 90 p
Lärlarprogrammet
Institutionen för individ och samhälle
Höstterminen 2012**

Sammanfattning

Arbetets art: Examensarbete 15hp, Lärarprogrammet

Titel: En kvalitativ studie om genus och jämställdhet i förskolan

Engelsk titel: A quality survey about gender and equality in preschool

Sidantal: 30

Författare: Petra Apelgren Andersson och Paulina Åberg

Examinator: Inga Wernersson

Datum: Februari 2013

Bakgrund

Den nya reviderade läroplanen Lpfö 98 (10) har skapat striktare regler och högre krav på att pedagoger i förskolan skall uppnå de mål som finns i läroplanen. Läroplanen är också tolkningsbar, vilket ger olika förutsättningar för hur mycket och vilka mål som ska prioriteras i förskolan. Det står heller inte i läroplanen på vilket sätt man skall uppnå målen. Vem avgör om man har uppnått målen i läroplanen eller inte?

Syfte

Vi vill i den här studien veta hur pedagoger i förskolan arbetar med och ser på genus och jämställdhet i förskolan. Vi vill undersöka hur de arbetar med genus och jämställdhet utifrån läroplanen och om det är ett viktigt och prioriterat ämne ute på de förskolor som vi varit ute på. Hur ser deras kunskap och tolkning av läroplanens mål om genus och jämställdhet ut i förskolan? Hur arbetar de för att motverka traditionella könsmonster?

Metod

I vår undersökning har vi använt oss av en kvalitativ metod genom intervjuer. Vi har intervjuat åtta pedagoger med olika utbildningsbakgrunder som arbetar på tre olika förskolor i Sverige. Med hjälp av ljudupptagning samlade vi in vårt empiriska material. Därefter har vi transkriberat alla intervjuer och analyserat de utifrån ett genusperspektiv.

Resultat

De intervjuade pedagogerna var överens om att de ville arbeta för att alla barn oavsett kön skall få samma möjligheter, rättigheter och förutsättningar i förskolan. De ansåg också att de uppfyllde läroplanens mål utifrån genus och jämställdhet men det var svårt för dem att berätta

om hur eller på vilket sätt de uppnådde målen. Flera ansåg att kön är något som man biologiskt sett föds till och därför finns det olikheter hos flickor och pojkar. Överlag var inte genus och jämställdhet ett prioriterat mål som pedagogerna på förskolorna arbetade aktivt med. Det var endast några enstaka pedagoger som diskuterade genus och jämställdhet utifrån att kön är något som konstrueras socialt och påverkas av människor och den kultur som vi lever i.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Syfte och problemformulering	1
Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter	1
Pedagoger i förskolan	1
Pedagogers kunskap	2
Läroplanens mål	2
Barn i förskolan	3
Kön	3
Genus	4
Jämställdhet	4
Kompensatorisk pedagogik	4
Genusperspektiv	4
Genuskonstruktioner.....	5
Metod	6
Urval	7
Reliabilitet och validitet.....	7
Etiska aspekter.....	7
Resultatredovisning och analys	8
Liten förskola på landet	8
Större förskola på landet.....	8
Större förskola i en mellanstor stad	8
Pedagoger	9
Pedagogernas kunskap om genus och jämställdhet	9
Läroplanens mål	11
Att motverka traditionella könsmonster	12
Blå och rosa	14
De yngsta barnen	15
Genus är som ett tema	15
Dockvrån eller hemvisten.....	16
Hur jämställt kan det bli på en arbetsplats med bara kvinnor?.....	16
Motsägelser.....	17

Slutsatser	18
Diskussion	18
Metoddiskussion.....	21
Fortsatt forskning	22
Referenslista	
Bilaga 1	
Bilaga 2	

Inledning

Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Lpfö 98 (sid.5)

En vanlig föreställning i dagens samhälle är att flickor och pojkar är olika redan när de föds och detta är något som ingen kan påverka eftersom de är på ett visst sätt i sig själva. Den manliga normen anses vara lite bättre än den kvinnliga. Under vår lärarutbildning har vi läst mycket om genus och det har bidragit till att vi ser på kön och genus ur ett annat perspektiv än tidigare. Tanken om att flickors och pojkars olikheter skapas utifrån sociala konstruktioner fick oss att reagera men också att känna oss lite lurade. Hur kommer det sig att vi blivit fostrade till att vara omvårdande, tycka om färgen rosa och inte slåss? Hade våra identiteter sett annorlunda om vi fått samma förutsättningar att göra typiskt manliga saker? Med dessa tankar i bakhuvudet ville vi veta hur pedagoger ute i förskolan resonerar och arbetar med genus och jämställdhet. Vet de hur mycket de själva påverkar barns identiteter utifrån vilket kön barnet har?

Syfte och problemformulering

Syftet med vår undersökning är att undersöka hur pedagoger ute i förskolorna uppfattar att de arbetar med genus och jämställdhet.

- Hur beskriver pedagogerna att de arbetar för att uppnå målen i läroplanen?
- Hur beskriver pedagogerna att de arbetar för att motverka traditionella könsmonster?

Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter

Här presenteras en liten del av vad tidigare forskning säger om området som vi har undersökt. Viktiga och relevanta begrepp kommer lyftas fram. Vi berättar vad tidigare forskning och författare säger om begreppen och definiera vad de betyder för vår studie. De begrepp som vi kommer behandla är; Genus, kön, jämställdhet, genusperspektiv, kompensatorisk pedagogik och genuskonstruktioner. Den teoretiska utgångspunkten kommer också att presenteras, och det är den vi använder oss av i analysen av det insamlade materialet. Genusperspektiv och genuskonstruktioner är vår teoretiska utgångspunkt.

Pedagoger i förskolan

Forskning visar att förskollärare har lätt för att prata om jämställdhet generellt skriver Eidevald (2009). Pedagogerna gav många exempel på vad jämställdhet innebär, bland annat att pojkar och flickor ska ha samma möjligheter, att pojkar givetvis ska kunna leka med dockor med mera. Det handlar om att könen inte ska begränsa barnen beskriver Eidevald. Pedagoger anser att barnen ska ha samma möjligheter i förskolan utan att de ska hindras på grund av vilket kön de har menar Eidevald (a.a). Det är många olika områden i barns uppväxt

som påverkar barns uppfattningar om genus och könsstereotypa roller, två av dem är förskolans material och lärarnas bemötande skriver Aina & Cameron (2011). Förskoleåldern är en kritisk period för att hantera de könsstereotypa roller som existerar menar Aina & Cameron. Lärare som är bekanta med de faktorer som påverkar genus och stereotypa roller och förstår vilken roll barnet har i skapandet har större chans att motverka de fördomar som finns skriver Aina & Cameron (a.a). De könsstereotypa mönstren görs synliga genom pedagogers handling i förskolan skriver Ärlemalm-Hagsér & Pramling Samuelsson (2009).

Pedagogers kunskap

Pedagogerna som Eidevald (2011) har observerat tror sig ha ett beprövat och reflekterande förhållningsätt och att de inte påverkar stereotypa könsroller, men så är inte fallet menar han. Pedagoger i förskolan utgår från olika föreställningar om vad som anses vara rätt eller fel för en pojke eller flicka att göra i förskolan skriver Berg (2006). I många fall är det en obeprövad och oreflekterad erfarenhet som pedagoger i förskolan utgår ifrån menar Eidevald (2011). Författaren beskriver också att detta förhållningsätt riskerar att strida mot läroplanens mål. Pedagogerna ser sällan sin egen inverkan på barnen utan ser till bland annat skillnader i språket som biologiska och naturliga orsaker skriver Eidevald (a.a). Han menar att detta också förekommer i böcker som pedagoger använder i sin verksamhet för att få djupare kompetens inom jämställdhet i förskolan. Det behövs mer kunskap hos pedagoger och att de synar sig själva och sina egna handlingar, exempelvis genom att filma sig själva för att genomföra en förändring i förskolan skriver Eidevald (2009). Pedagogerna hade svårt för att ge konkreta exempel på hur de själva kunde arbeta med jämställdhet i sin egen verksamhet beskriver Eidevald (2009). De valde hellre att presentera olika hinder för att kunna nå de mål som de pratat om generellt och ett stort hinder för dem var barnens föräldrar som protesterade. Pedagogerna på förskolan i studien uppgav att de arbetar jämställt, de jobbar till och med aktivt med jämställdhet men resultatet i studien blev tvärtom. Det räcker inte med utbildning och reflektion för att arbeta jämställt i förskolan, den slutsatsen drar Eidevald (2009). Förskolan uppfattas många gånger som könsneutral men forskning motbevisar detta beskriver Eidevald (2009). Författaren menar att pedagoger saknar både kunskap och medvetenhet om deras bemötande med barnen vilket gör det svårt att uppnå de mål i läroplanen som handlar om jämställdhet och genus.

Läroplanens mål

Det står inte i läroplanen hur arbetet med genus och jämställdhet skall genomföras och det är upp till varje förskola att bestämma hur detta arbete skall genomföras, detta arbete ställer höga krav på pedagogerna menar Eidevald (2009). Lärare i förskolan har könsstereotypa uppfattningar om barn och de könsstereotypa mönster som nu är rådande förstärks istället för att utmanas skriver Ärlemalm-Hagsér & Pramling Samuelsson (2009). Det finns en risk för att pedagoger i förskolan inte arbetar med att motverka traditionella könsroller som läroplanen säger menar Berg (2006). Forskning visar att pedagoger i förskolan inte motverkar stereotypa könsroller vilket är ett av strävandemålen i förskolans läroplan (Eidevald, 2011). Pedagoger handlar tvärtom vad läroplanen säger, de könsstereotypa rollerna behålls samtidigt som de omtolkas företeelser och överskrider de gränser som existerar skriver Ärlemalm-Hagsér & Pramling Samuelsson (2009). Författarna beskriver att det är barnen själva som utmanar de

genusmönster som existerar och är nyskapande, medan pedagogerna handlar mer könsstereotyp. Eidevald (2011) har i sin forskning observerat att pedagoger behandlar flickor och pojkar på olika sätt vilket han menar påverkar barnens lärande. Lärare använder ofta olika ord när de tilltalar flickor och pojkar och de berömmar barnen olika beroende på vilket kön de har skriver Aina & Cameron (2011). Forskning visar också att pedagoger utgår från olika syn vad som anses vara normalt eller inte normalt för barn beroende på vilket kön de har och det påverkar och begränsar barnens lärande (Berg, 2006). De förskolor som är med i Eidevalds (2009) studie är inte könsneutrala och förskolan producerar kön och makt hela tiden medans pedagogerna själva säger tvärtom menar författaren. Eidevald skriver vidare att det finns en risk att flickor och pojkar blir bemötta utifrån könsstereotypa förväntningar av pedagogerna oavsett vilket kön eller ålder pedagogen har. Slutsatsen som Eidevald (a.a) kommit fram till i sin forskning är att förskolor inte når styrdokumentens mål som handlar om genus och jämställdhet.

Barn i förskolan

Lärarna i förskolan har ett mycket stort inflytande på barnen när det gäller deras tankar kring genus och när barn blir medvetna om sitt kön börjar de anta stereotypa roller som de tillämpar på andra barn och sig själva skriver Aina & Cameron (2011). Förskolan har sedan 1980-talet studerats utifrån konstruktioner av genus och håller fortfarande på att studeras, det finns ett konstant mönster i de genusstrukturer som råder och de förändras också ständigt menar Ärlemalm-Hagsér och Pramling Samuelsson (2009). Redan som små barn görs de medvetna om vad som anses vara typiskt manligt respektive kvinnligt och det begränsar barns livsvärldar skriver Berg (2006). Barn visar stor omsorg för varandra både i fri lek och organiserade aktiviteter oberoende av vilket kön de har skriver Ärlemalm-Hagsér & Pramling Samuelsson (2009). Författarna skriver vidare att barnen oavsett kön får lika uppmuntran och ges lika villkor och värde från läraren när det gäller uppmärksamhet och deltagande. Detta resultat skiljer sig från många andra forskningsresultat. Annan forskning visar att flickor mognar fortare i sin språkutveckling än pojkar och Eidevald (2011) ger ett exempel på pojkars och flickors språkutveckling. Författaren kunde se i sina observationer att pedagoger ställer frågor på olika sätt beroende på om de ställer frågan till en flicka eller en pojke. De ställer öppna frågor till flickor respektive slutna frågor till pojkar. Det är pedagogerna själva som påverkar barnens språkutveckling då flickorna får mer avancerade frågor än vad pojkarna får vilket i slutändan påverkar deras språkutveckling skriver Eidevald (a.a).

Barn i förskolan idag lever med olika genusmönster samtidigt menar Ärlemalm-Hagsér & Pramling Samuelsson (2009). Resultatet visar bland annat att barn har en mångskiftande vardag i förskolan där genus hela tiden skapas i leken och i lärandesituationer. Studien visar att både barn och pedagoger konstruerar genus i förskolan skriver Ärlemalm-Hagsér & Pramling Samuelsson (a.a).

Kön

Vi använder begreppet kön när vi menar de biologiska skillnader som finns mellan flickor och pojkar och mellan kvinnor och män. Det betyder vilken biologisk kropp man har fötts med skriver Haag & Asplund Carlsson (2011).

Genus

I denna undersökning används begreppet genus för att förstå att människor skapas i sociala sammanhang. Hur man formas och utvecklas, vilka förväntningar som finns beroende på vilket kön man har. Det är en kulturell tolkning av kön beskriver Haag & Asplund Carlsson (2011).

Jämställdhet

Med begreppet jämställdhet menar vi i denna undersökning allas lika rättigheter oberoende av vilket biologiskt kön man har.

Kompensatorisk pedagogik

Beskriver ett arbetsätt för att träna flickor respektive pojkar på det som de vanligtvis inte får på grund av sin könstillhörighet.

Genusperspektiv

Att se utifrån ett genusperspektiv betyder i vår studie att vi studerar hur eller om pedagogerna ser på skillnader mellan könen samt hur de konstueras.

Det första som berättas när ett barn blivit fött, är om det blev en pojke eller flicka skriver Gens (2002). Om det inte går att avgöra vilket kön barnet har sökes det efter ledtrådar som visar vilket kön barnet har, det gör man för att veta hur man ska förhålla sig till barnet menar Öhman (1999). Vilket kön barn har spelar alltså en väldigt stor roll i dagens samhälle. Det var inte längesen vi levde i en tid där människor hade olika rättigheter, skyldigheter och möjligheter beroende på vilket kön de hade och det är något som fortfarande kämpas med skriver Svaleryd (2002). Kön används för att beskriva det biologiska könet beskriver Haag & Asplund Carlsson (2011). Ett kön som är kulturellt, socialt och historiskt skapat kallas för genus och syftar inte på det biologiska könet skriver Ärlemalm-Hagsér & Pramling Samuelsson (2009). Man skapar kön tillsammans hela tiden menar Olofsson (2007). Inte bara genom att prata utan också genom de leenden och blickar barnen får, genom kroppshållning, röstläge och genom mimik. Författaren skriver att barnens beteenden på detta sätt bekräftas eller bestraffas. Genus är inte ett biologiskt uttryck utan att det är ett mönster för vad vi gör i våra dagliga aktiviteter skriver Connell (2002) som menar att genus är en social konstruktion av kön, vad som anses som typiskt manligt eller kvinnligt.

Barn spenderar mycket tid i förskolan där de formas, lär sig saker och också lär sig att bli flickor och pojkar skriver Henkel & Tomicic (2009). I förskolans vardag konstrueras genus gemensamt mellan pedagoger och barn och även mellan barn och barn beskriver Haag & Asplund Carlsson (2011). De beskriver att hur genus görs påverkas av bemötande och förväntningar. Det inte är någon stor skillnad mellan könen men att det är desto större skillnad inom könen menar Gens (2002). Författaren skriver att det var först på slutet av 1700-talet som man kom att tala om att det fanns två kön, innan fanns bara mannens kön och där kvinnan ansågs vara en outvecklad man. Dagens uppdelning mellan könen beror inte på något biologiskt kön utan det handlar till stor del om förväntningar där genus är en social egenskap skriver Gens (a.a). Det krävs mycket för att ändra på traditionella könsmonster och det kan hända att man är könsblind menar Olofsson (2007). Det innebär enligt författaren att man inte

ser könsmönstren utan ser de undantag som finns istället som till exempel att en flicka agerar enligt de manliga normerna eller att en pojke agerar enligt de kvinnliga normerna. Könsmonster sitter så djupt i personligheten att det kan bli osynligt skriver Olofsson (a.a). Författaren beskriver att det är mer intressant att prata om de undantag som görs, till exempel att en pojke klär ut sig till en prinsessa, och det kan leda till att insikten om att det är just undantag uteblir.

Weiner & Berge (2001) förklarar begreppet jämställdhet som att alla barn och vuxna oavsett kön skall ges samma möjligheter och rättigheter oavsett vilket biologiskt kön man har. När man talar om jämställdhet avser detta bara att det ska vara jämlikt mellan kvinnor och män (Weiner & Berge, 2001). Öhman (1999) skriver att;

I Sverige används begreppet ”Jämställdhet” för att beteckna köns likställning; kvinnor och män ska ha lika rätt att delta i samhället med samma skyldigheter och rättighet, med lika värde och på lika villkor dela makt och ansvar på alla områden, både i arbets- och hemlivet (s.10).

Öhman (1999) beskriver vidare att bemötandet påverkar hur barnen formas utifrån vilket biologiskt kön de har, och det sker i förskolan varje dag. Av den anledningen menar författaren att det är bra att pedagoger i förskolan arbetar för att motverka traditionella könsmonster för att kunna skapa ett jämställt förhållande för alla barn i förskolan. Öhman skriver också att jämställdhetsarbetet handlar om att pedagoger skall vara medvetna om deras syn kring barns kön samt vara medvetna om sina attityder. Pedagoger i förskolan har en avgörande roll för hur barnen blir påverkade i stereotypa könsroller. Eidevald (2011) beskriver att genom att arbeta utifrån en kompensatorisk pedagogik försöker man förstärka pojkar och flickor genom att träna dem på det som de går miste om på grund av deras könstillhörighet. Bodén (2011) beskriver att en kompensatorisk pedagogik går ut på att alla barn oavsett kön ska ges möjlighet till att utveckla alla sina sidor. Pojkar i förskolan får öva sig på att visa sina känslor medan flickor får öva sig på att vara självständiga. Bodén skriver att barnen ska få stärka och bli bättre på de saker som de har fått stå tillbaka på grund av att de har varit flicka eller pojke.

Genuskonstruktioner

För att barn ska utvecklas och bli jämställda behöver deras lärare kunskap menar Haag & Asplund Carlsson (2011). Författarna skriver att detta arbete måste vara långsiktigt och pågå hela tiden i förskolan. De beskriver att genus görs i vardagen hela tiden, både mellan barn och barn och mellan barn och pedagog. Genus påverkas av omgivningens förväntningar och människors bemötande. De menar att det finns flera sätt att göra genus på och att det inte är avgörande om du är pojke eller flicka skriver Haag & Asplund Carlsson (a.a).

Kön betyder vilken kropp man biologiskt sett har fötts med och genus betyder vilka förväntningar man har på flickor och pojkar samt hur man tänker om och behandlar pojkar och flickor (Haag & Asplund Carlsson, 2011). Författarna skriver vidare att både genus och kön betyder olika över tid och rum och att begreppen konstrueras och reproduceras vid görandet som hela tiden sker i vardagen. Att bli en pojke eller flicka handlar inte enbart om

biologi utan det handlar också om olika föreställningar och normer i olika kulturer som både medvetet och omedvetet påverkar människan menar Haag & Asplund Carlsson (a.a).

Genus konstrueras hela tiden i förskolan och pedagoger uppmuntrar de traditionella könsmönster som finns visar en studie av Eidevald (2009). Författaren kom fram till att pedagoger i olika situationer handlade enligt de manliga och kvinnliga normer som finns genom tillsägelser och diskussioner med mera. Barn som var av det kvinnliga könet blev uppmuntrade till att vara försiktiga, tystare än pojkarna och inte tro att de har någon makt över pojkar medans barn av det manliga könet indirekt fick uppmuntran att vara den som bestämmer, får lov att vara mer högljudd än flickor och får lära sig att sköta konflikter själva med mera beskriver Eidevald (a.a). I förhållande till varandra konstrueras både kön och genus och hur jämställt ett samhälle är och hur förskolan arbetar med genus påverkar hur genus konstrueras (Haag & Asplund Carlsson, 2011).

Genus är ett stort och brett ämne. Det finns mycket forskning att läsa och vi har valt ut en del som vi anser vara relevant för vår undersökning. Vi är också medvetna om att det finns många olika uppfattningar om hur arbetet med genus och jämställdhet ska genomföras. Det finns inga enkla svar och det kommer vi ta hänsyn till i vår undersökning.

Metod

I denna del presenteras tillvägagångssättet med vår undersökning. Först presenteras vilken metod vi har använt. Därefter beskrivs hur vi har gått tillväga för att samla in vårt material, hur vårt urval gick till, vilken tillförlitlighet vårt arbete har och till sist etiska aspekter.

När vi hade klart för oss vad vår undersökning skulle handla om började vi prata om hur vi skulle gå tillväga. Vi bestämde oss för att göra intervjuer och kom tillslut fram till att åtta intervjuer skulle vara relevant. Både förskollärare och barnskötare intervjuades. Vi funderade över vilka etiska aspekter som vi skulle ha med i undersökningen. När det var färdigställt ringde vi till de förskolor som vi hade som förslag och berättade syftet med vår undersökning och undrade ifall de kunde tänka sig att ställa upp på att bli intervjuade. Vi berättade även att de själva fick bestämma vilka som skulle bli intervjuade. Alla förskolor vi ringde till sa ja och då berättade vi relevant information för vår undersökning, till exempel hur intervjuerna skulle gå till och de etiska aspekterna. Vi kom överens om att höras inom en snar framtid igen för att bestämma tider för intervjuerna. Under tiden skrev vi intervjufrågor och ett informationsbrev med ytterligare samt upprepande information för de medverkande. När det var färdigställt ringde vi återigen till förskolorna och bestämde tider för intervju.

I vår undersökning har vi använt oss av en kvalitativ metod som innebär att vi vill undersöka pedagogers inställning till genus och jämställdhet i förskolan. Man kan använda sig av olika metoder vid en kvalitativ undersökning, bland annat olika sorters observationer och intervjuer. Vi har använt oss av intervjuer för att samla in data till vår undersökning, närmare bestämt en semistrukturerad intervju. Vi gjorde en intervjumall med ett antal frågor och följdfrågor som skulle vara grunden för vår intervju. Mallen finns som bilaga sist. Under intervjuerna med pedagogerna deltog och pratade vi båda två, men en av oss hade huvudansvar för intervjun

vilket vi hade bestämt i förväg. Vi ville att intervjun skulle likna ett öppet samtal för att det inte skulle bli stelt, konstigt eller likna ett förhör och det skulle finnas utrymme för pedagogen att tala om andra saker än vad intervjumallen tog upp. Många av pedagogerna berättade om andra saker under tiden vi pratade och vi lät dem berätta medan vi lyssnade och deltog i samtalet för att få all värdefull information till vårt arbete. Justesen & Mik-Meyer (2011) menar att alla som blir intervjuade ska få reflektera över samma frågor, därför är det viktigt att intervjuaren ställer tillräckligt med delfrågor och uppföljningsfrågor till den som blir intervjuad om svaret skulle vara oklart. Vi hade många följdfrågor till pedagogerna och ibland fick vi kommentarer tillbaka som visade att de tyckte att det var lite jobbigt men samtidigt utmanande att svara på. Tack vare våra uppföljningsfrågor fick vi många svar som vi hade gått miste om annars och en del av pedagogerna fick också själva upp ögonen för saker som de inte hade reflekterat särskilt mycket över innan. Under intervjuerna använde vi våra mobiler för att spela in intervjun för att sedan kunna transkribera intervjuerna. Vid en respondentundersökning är syftet att få reda på vad de som medverkar i intervjuerna själva tycker och tänker om det ämne som man undersöker. Därför är det bra att ställa samma frågor till alla som medverkar i intervjuerna som vi har gjort och för undersökaren betyder det att man kan hitta olika mönster i de svar som respondenterna ger (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, & Wängnerud, 2009). Vi fick fram pedagogernas egna tankar och åsikter i våra intervjuer så vi känner oss nöjda över resultatet.

Urval

I denna undersökning har åtta pedagoger, både förskollärare och barnskötare från tre olika förskolor intervjuats. Slumpen avgjorde att det blev sju förskollärare och en barnskötare. Pedagogerna fick själva avgöra vilka som kunde närvara vid våra intervjuer eftersom det skulle passa in i deras schema. Förskolorna valdes ut genom att vi slumpmässigt kollade igenom de olika förskolorna som fanns i vårt område. En förskola valdes i staden där en av oss bor och de två andra valdes för att de låg i närheten av den andra.

Reliabilitet och validitet

I vår undersökning gjorde vi intervjuer både tillsammans och var för sig. Tre intervjuer gjorde vi tillsammans och fem intervjuer gjorde vi var för sig. Vi kom fram till intervjufrågorna tillsammans genom att titta på liknande arbeten och diskutera vad vi ville fråga om. Vi gjorde också en pilotintervju för att se ifall vi var nöjda med intervjufrågorna. Underlaget i denna undersökning räcker inte för att generalisera resultatet. För att kunna generalisera resultatet behövs fler intervjuer och ett annat urval.

Etiska aspekter

Vid en intervjuundersökning är det viktigt att reflektera över ett antal etiska aspekter och enligt vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning gäller fyra huvudkrav som man ska tänka på i en studie. Kraven är; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2011).

Vi handlade enligt dessa krav genom att berätta för de medverkande när vi kontaktade dem och vi lämnade även ett informationsbrev med ytterligare information när vi träffades. Informationsbrevet finns som bilaga.

För att uppfylla dessa krav berättade vi när vi kontaktade de som skulle medverka vad syftet med studien är. De fick också reda på att deras medverkan är frivillig samt att de när som helst kunde avbryta intervjun utan negativa följder. Vi berättade också i stora drag hur arbetet tillsammans med dem skulle gå till och att informationen som vi samlade in inte skulle användas till något annat än till vår undersökning. Vi berättade också att c-uppsatsen är en offentlig handling som kommer vara sökbar på internet. De deltagande fick även veta att vi kommer att fingera allas namn, även förskolans för att behålla deras anonymitet.

Innan vi började med intervjun fick de medverkande läsa informationsbrevet som vi hade med oss. Vi frågade om något var oklart eller ifall de hade några frågor. Vi påminde också igen om att de när som helst kunde välja att avbryta intervjun.

Resultatredovisning och analys

I denna del presenterar vi vårt analyserade material och analysen bygger på synsättet genus som konstruktion, det vill säga att genus blir till i samspel som bland annat Haag & Asplund Carlsson (2011) beskriver. Vi har valt att presentera vårt resultat under olika teman som vi har fått fram i vårt intervjumaterial. Därefter har vi analyserat resultatet utifrån litteratur om genus och jämställdhet. Syftet med arbetet var ta reda på hur pedagogerna anser att de arbetar med genus och jämställdhet. För att få en uppfattning om pedagogernas kunskap och uppfattning av genus och jämställdhet hade vi ett intervjumaterial att utgå ifrån för att få fram intressanta mönster och resultat.

Liten förskola på landet

Den första förskolan ligger ute på landet i ett mindre samhälle. På förskolan arbetar det just nu fyra förskollärare och två barnskötare. På förskolan går det cirka tjugo barn i åldrarna ett till sex år och just nu består barngruppen mestadels av pojkar. Pedagogerna som arbetar på förskolan är kvinnor.

Större förskola på landet

Denna förskola ligger i ett litet kustsamhälle på landsbygden i samma kommun som den första förskolan. Det finns tre avdelningar på förskolan där barnen är indelade i åldersanpassade grupper. Barngruppen består till största del av pojkar. Det arbetar endast kvinnor på denna förskola.

Större förskola i en mellanstor stad

Denna förskola ligger i en större stad i ett medelklassområde. På förskolan finns det fem avdelningar med barn i åldrarna ett till sex år. På den avdelning som vi genomförde intervjuer på jobbar det två förskollärare och en barnskötare. Det går cirka tjugo barn på förskolan och det är en jämn fördelning av flickor och pojkar.

Pedagoger

Lotta är utbildad förskollärare. Hon har jobbat inom förskolan sedan hon blev färdig förskollärare och har nyligen börjat jobba på denna förskola. Lotta har inte gått någon utbildning om genus och jämställdhet och inte heller fått några föreläsningar om det.

Greta är utbildad förskollärare. Hon har arbetat på denna förskola lite mer än tio år. Hon har varit delaktig i ett genusarbete, men det var några år sedan.

Frida är utbildad förskollärare och har nyligen börjat arbeta på denna förskola. Hon har sedan tidigare gått utbildning inom genus och jämställdhet och har också varit på ett flertal föreläsningar inom ämnet.

Marika är utbildad förskollärare. Hon har jobbat till och från i förskolan sedan dess. Hon har arbetat på den här förskolan i lite mindre än tio år och har inte gått någon utbildning inom genus och jämställdhet, men har varit på en del föreläsningar inom genus.

Jenny arbetar som barnskötare. Hon har jobbat inom förskolan i mer eller mindre tio år. Hon har inte gått någon utbildning eller kurs om genus och jämställdhet men hon har varit på föreläsningar som arbetsgivaren har.

Camilla arbetar som förskollärare. Hon har arbetat på denna förskola i många år och har varit på bra föreläsningar som har handlat om genus.

Sofia arbetar som förskollärare. Hon har under sin studietid kontinuerligt gått kurser som handlat om genus och jämställdhet och har arbetat en kortare tid på denna förskola.

Katarina arbetar som förskollärare och hon har arbetat på den här förskolan i många år. Hon har gått och går fortfarande utbildning om genus och jämställdhet.

Pedagogernas kunskap om genus och jämställdhet

Få av de pedagogerna som ställde upp i intervjuerna hade tidigare gått någon kurs om genus och jämställdhet. De tre som hade gått på kurser var Katarina, Frida och Greta. Sofia som är nyutbildad lärare beskrev att hon hade läst om genus och jämställdhet flera gånger under sin studietid och därför ansåg hon att hon hade bra kunskap om det ämnet. Resten av de som vi intervjuade hade inte gått någon kurs eller fortbildning om genus och jämställdhet. Några hade däremot gått på föreläsning som handlat om genus och jämställdhet. Alla pedagoger som blev intervjuade ansåg att det är viktigt att ge samma förutsättningar till alla barn oavsett kön. Det var två pedagoger som ansåg att det finns skillnader på flickor och pojkar samt att detta är något som redan finns i oss när vi föds och det inte är något som vi kan ändra på. En pedagog uttryckte att man får acceptera att;

dom får väl vara olika, men man ska göra så dom kan samverka, ingen sämre eller bättre, Ja, dom har samma värde (Intervju med Frida).

det är en vanlig föreställning som finns bland pedagoger i förskolan, att flickor och pojkar är olika och att de har olika biologiska egenskaper som gör att de själva väljer olika sorters lekar och leksaker skriver Svaleryd (2002). Författaren beskriver att människor ofta tror att ”Pojkar

föds med ett intresse för motorer och flickor med ett obotligt intresse för disktrasor” (Svaleryd, 2002 s.39). Förhållandet mellan könen ses på olika sätt, de kan antingen ses som särartstänkande eller likhetstänkande skriver Olofsson (2007). Författaren beskriver dessa två genom att man antingen betonar likheter mellan könen eller olikheterna. Särartstänkandet innebär att man ser flickor och pojkar som olika vilket också påverkar deras beteende som har biologiska orsaker. Dessa olikheter ska och kan inte ändras på och därför ska pedagoger i förskolan också bemöta barnen olika beroende om det är en flicka eller pojke skriver Olofsson (2007). Ett likhetstänkade kring könen betyder att man ser det som anses vara typiskt kvinnligt eller manligt som en social konstruktion och att vi till grunden är lika och endast ser olika ut kroppsligt menar Olofsson (a.a). De olikheter som ses är i själva verket effekter av miljöns påverkan skriver författaren.

Vi kunde se ett mönster i, att beroende på om pedagogerna tidigare hade läst om genus och jämställdhet märktes och påverkades intervjuerna eftersom de hade lättare att förstå och sätta sig in i frågorna och beskriva hur de tänkte utifrån konkreta situationer. De som tidigare inte hade gått på kurser eller läst om genus och jämställdhet hade inte lika lätt för att besvara våra frågor och relatera till genus och jämställdhet i praktiken. De förskollärare som tidigare hade gått någon kurs eller läst om genus och jämställdhet poängterade att de efter kursen eller fortbildningen hade fått upp ögonen för genus och jämställdhet samt att de hade blivit påverkade av det. Dessutom ansåg de att de hade ändrat förhållningsätt för hur de bemöter barn och hur de såg på sin verksamhet. Det var bara två pedagoger som diskuterade eller reflekterade om genus och jämställdhet varje dag, de jobbar dessutom på samma förskola.

Något som är nämnt tidigare är begreppet könsblindhet. Pedagoger i förskolan har ofta inte tillräckligt med kunskap om genus och jämställdhet skriver Olofsson (2007). Författaren skriver också att pedagoger i förskolan ofta tror att de arbetar jämställt och har bra kunskap om ämnet, men att de troligtvis inte förstått problemet och att de hela tiden är med och skapar kön. Det är därför viktigt att pedagoger i förskolan skaffar sig kunskap om genus och jämställdhet för att skapa en jämställd förskola menar Olofsson (a.a).

Det var också utmärkande att de pedagoger som gått på kurser om genus och jämställdhet berättade att de redan innan hade haft kunskap och intresse för genusfrågor samt att de redan tidigare haft ett personligt intresse kring ämnet. De berättade att de tyckte att de hade ändrat sitt tänk och beskrev att de hade fått ”genusglasögonen” på sig vilket betyder att de anser att de ser på saker utifrån ett genusperspektiv.

Skillnader och likheter som vi fann i vårt insamlade material var att pedagoger från två förskolor hade ganska lika kunskap om genus och jämställdhet och det fanns en pedagog på båda förskolor som var lite mer insatt i ämnet än de andra. Pedagoger från en förskola uppgav att de arbetade mera aktivt genom att ha med läroplanens mål vid början av planering till exempel och att de tänkte på hur de bemöter barnen varje dag. De diskuterar också om genus och jämställdhet oftare i arbetslaget än på de andra förskolorna. Alla pedagoger hade viss kunskap men hälften av de intervjuade pedagogerna hade svårt att relatera till ämnet i praktiken. Det var tre pedagoger som såg på flickor och pojkar som biologiskt olika men de såg det som något normalt och ingenting som de kunde göra någonting åt utan alla skulle ha

samma förutsättning trots olikheter. Få pedagoger tog upp att flickor och pojkars olikheter skapas utifrån att de konstrueras socialt i samspel med pedagoger och barn i förskolan. Om pedagogerna är könsblinda och inte är medvetna om hur man motverkar traditionella roller så fortsätter reproduktionen av traditionella könsmonster. Är man könsblind ser man inte de könsmonster som existerar utan man ser undantagen istället för hur verkligheten ser ut skriver Olofsson (2007). Undantag kan vara att en flicka klättrar i träd och att en pojke pärlar. Att formas till flicka eller pojke beror inte enbart på biologin beskriver Haag & Asplund Carlsson (2011). Pedagoger behöver fördjupad kunskap om hur kön och genus konstrueras och hur deras förhållningssätt påverkar barnen i förskolan. Bemötande och förväntningar från olika människor påverkar att barn konstrueras till att bli på ett visst sätt beroende på vilket biologiskt kön de har. Pedagoger i förskolan har ett stort inflytande i hur barnen formas och hur deras identiteter blir. Det är den enklaste vägen att gå om man följer de normer och regler som finns om kön menar Haag & Asplund Carlsson (2011).

Det var några få som visste när och vem som hade ordnat en föreläsning om genus sist i deras arbete. För att ge pedagoger i förskolan vidgad och mer kunskap om genus och dess konstruktioner behöver de få mer hjälp och stöd ifrån skolchefen annars kan de inte uppnå de mål som står i läroplanen för förskolan och heller inte ge barnen en jämställd fostran vilket troligen kommer att påverka dem senare i livet. Rektors ansvar står klart och tydligt i läroplanen. Rektor har bland annat särskilt ansvar för att;

personalen kontinuerligt får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter. Lpfö 98 (sid.16)

Läroplanens mål

Alla respondenter ansåg att de uppfyllde läroplanens mål om genus men att de kunde bli bättre på att uppnå dem. Tre pedagoger från en förskola gav exempel på att de kunde försöka utgå från läroplanen vid redan i början på planering av verksamheten samt vid ändringar av miljön. Dessutom var det tre av pedagogerna som tyckte att de kunde behöva diskutera mer kring genus och jämställdhet i arbetslaget men också att ta upp om genus och jämställdhet med föräldrar och vårdnadshavare. Flera pedagoger betonade att genus inte skulle vara ett ämne att ha som ett tema, utan det skulle vara förhållningsätt som pedagoger ska använda sig av i allt som de gör i förskolan. Få av pedagogerna svarade att de utgick från läroplanens mål om genus och jämställdhet vid planering av verksamheten samt miljöns utformning. Det var endast en förskola där pedagoger beskrev att de utgick ifrån läroplanens mål vid planerandet av verksamheten. Alla beskrev att de utgick från den barngrupp som de hade just nu, snarare än utifrån vilket kön barnet hade. Pedagogerna från två av förskolorna hade svårt att se på vilket sätt eller beskriva hur de kunde se att de uppnådde läroplanens mål. Som vi tidigare har nämnt i vår undersökning pekar Eidevalds (2009) forskning också på detta, resultatet i hans rapport visade att pedagogerna hade svårt för att ge konkreta exempel på hur de själva arbetade med genus och jämställdhet på deras förskola. Barnets kön var oväsentligt när det handlade om att planera verksamhetens miljö eller verksamhetens utformning ansåg de. Flera kom på olika saker i efterhand som de hade ändrat på som kunde relateras till ett genusperspektiv. Vi kan se att ett visst eget intresse krävs från pedagogernas sida för att genus och jämställdhet skall vara ett prioriterat ämne i förskolan. Pedagogerna ansåg att målen var

uppnådda eftersom läroplanens mål som handlar om genus passade in i något annat ändamål som de planerat i verksamheten. Eftersom det finns många olika uppfattningar om hur arbetet med genus ska genomföras så kan vi inte säga att det varken är rätt eller fel.

På en av förskolorna tog samtliga pedagoger upp att de hade förändrat miljön genom att inte längre ha förutbestämda aktiviteter för varje rum, utan de hade istället valt att sortera alla leksaker i specifika korgar som de hade ställt i en hylla, och sedan var det för barnen att ta en korg och välja det rum som var ledigt eller som de ville vara i. Pedagogerna gjorde så för att rummen inte skulle förknippas till en specifik aktivitet. Pedagogerna kom fram till att det var ett genusmedvetet val först efteråt, inte från början vid planeringen. Stora möbler som inte kunde bäras runt på fick stå i ett specifikt rum som till exempel i dockvrån/hemvisten som de valt att kalla det. Arbetet med jämställdhet handlar om att bredda barns tillvaro och att de skall få tillgång till samma material och kompisar och inte väljer det som anses vara normen för ett visst kön skriver Olofsson (2007). Att inte könsmärka rum kan vara ett bra och enkelt sätt att arbeta för jämställdhetsarbetet menar författaren.

Det var bara en pedagog som svarade att hon redan vid planering av miljön och verksamheten reflekterat hur de skulle uppnå de mål som finns i läroplanen utifrån ett genusperspektiv. Frida hade läst om den nya reviderade läroplanen som trätt i kraft 2011 och hon tyckte att det ställdes högre krav på henne som förskollärare samt att det diskuterades mer kring hur man uppnår de olika målen som står i läroplanen. Dock kunde hon inte med en gång svara på om hon tyckte att de uppfyllde läroplanens mål utifrån genus och jämställdhet, men när vi ställde frågan lite senare på ett annat sätt tyckte hon att de var på god väg att uppfylla läroplanens mål och att de redan nu gjorde det.

Pedagogerna själva avgör om de mål som står i läroplanen är uppnådda, det kunde vi se utifrån svaren i intervjuerna. Hur mycket arbete som läggs på målen varierar på de olika förskolorna det är ingen som anser att de inte uppnår läroplanens mål om genus och jämställdhet, det var heller ingen som var tvärsäker på att de gjorde det. Alla sa dessutom att de säkert kunde bli bättre och jobba mer aktivt med det. Det största hindret var dock att det var många praktiska saker som var viktigare och att det inte fanns tillräckligt med tid. Alla betonade att det är svårt att arbeta aktivt med alla mål i läroplanen och att vissa är viktigare än andra.

Att motverka traditionella könsmonster

Trots att flera av de intervjuade pedagogerna inte hade fått någon utbildning i genus och eller jämställdhet så ansåg alla att det var viktigt att motverka traditionella könsmonster, bland annat genom att erbjuda både flickor och pojkar samma leksaker. Normer som anses vara feminina eller maskulina förändras hela tiden skriver Haag & Asplund Carlsson (2009). Alla pedagoger ansåg att de försöker att tänka på hur de bemöter barnen i olika situationer för att inte hamna i könsstereotypa mönster vid bemötandet. Katarina beskrev att hon ofta försöker att vända på det som anses vara normen för ett visst kön. Hon beskrev en situation där hon hade frågat en pojke om det var hans bruna vante med rosa prinsesskrona som hon hittat och visade vanten för pojken. Pojkens reaktion blev inte den hon väntat sig då pojkens svar var att det inte kunde vara hans vante då den var för liten och visade henne genom att jämföra vanten

med handen. Han nämnde inte att det var en tjejavante eller liknande som hon hade trott att han skulle göra. Hon ansåg att detta bekräftade att barnen inte alltid tänker likadant som vuxna om traditionella könsmonster; ”Då är dom ju inte förstörda” berättade hon.

Jag hade ju bildat mig en annan uppfattning, det är ju rosa krona på.. precis så tänkte jag.. det är sådana där grejer som man... som jag tänker så tänker inte barna riktigt så ändå så att då är dom ju inte inne i de. (Intervju Katarina)

Katarina försökte vända på situationen där hon såg vantarna som typiska flickvantar och beskrev att hon ibland brukar bädda med rosa filter och örngott till pojkarna och blått till flickorna för att även där försöka skapa en reaktion hos barnen. Lotta berättade att hon, i motsats till Katarina, inte såg på genus och jämställdhet som att de skulle förändra stereotypa könsmonster genom att låta flickor göra saker som anses vara typiskt för en pojke att göra och vise versa.

vi har liksom ingen och jag tänker på baklängesdagen där man gör allting baklänges, vi har inte något sånt där att i dag ska alla om man tar någon stereotypisk grej i dag måste alla flickor snickra och i dag måste alla pojkar diska. (Intervju Lotta)

Tidigare forskning visar att flickor och pojkar ibland kan behöva träna sig på att göra saker som de i vanliga fall inte gör eftersom de kan ha gått miste om detta på grund av vilket kön de har. En kompensatorisk pedagogik går ut på att alla barn oavsett kön ska ha samma rättigheter och möjligheter för att utveckla alla sina intressen. Barnen skall inte hindras utifrån vilket kön de har. Tanken är inte att göra pojkar till flickor och flickor till pojkar utan att alla barn skall få samma möjligheter skriver Olofsson (2007).

Det framkom också i intervjuerna att pedagogernas svar på om de delade upp flickor och pojkar i könsegregerade grupper skiljde sig lite grann. Det var endast två pedagoger som ansåg att det ibland var lämpligt att dela in flickor och pojkar i könsegregerade grupper och en av pedagogerna beskrev att hon ibland ansåg det lämpligt att ha könsegregerade grupper för att observera hur eller om leken skiljer sig bland pojkar och flickor. Ibland ansågs det också lämpligt för att flickorna inte skulle behöva bli överkörda av pojkarna. En pedagog förklarade att de ibland delade upp grupperna efter kön:

Därför att det blir ett annat klimat asså, å pojkarna som alltid får vänta på flickorna, eller att man blandar, asså dom som är mer likasinnade av flickor och pojkar så visst händer det att man gör så för barnens skull. (Intervju Frida)

Olofsson (2007) skriver om både fördelar och nackdelar med könsindelade grupper. Genom könsegregerade grupper kan det hända att man skapar självständiga flickor och känsligare pojkar. Men det kan också skapa att man ser pojkar och flickor på ett visst sätt skriver Olofsson (a.a). De flesta pedagoger var inte positiva till att dela in barnen i grupper på grund av vilket kön de har.

Sex pedagoger från de olika förskolorna tog upp att de vid matsituationer kan tänka på hur de bemöter flickor och pojkar. Till exempel att de är snabbare på att ge pojkar olika saker och att

de oftast inte kräver att pojkarna bland annat ska säga ”kan jag be och få smöret” utan att det räcker att en pojke säger ”smöret” eller pekar på smöret. Två pedagoger från en förskola hade dessutom valt att filma sig själva för att se hur de bemöter barnen. Tyvärr så krånglade utrustningen och filmningen fick läggas åt sidan. Forskning har visat att hur pedagoger agerar vid matsituationer har betydelse för barns beteende. Både Wahlström (2003) och Svaleryd (2002) har sett skillnader beroende på om det är en flicka eller pojke som dialoger äger rum med.

Blå och rosa

Vi såg också ett mönster i att alla pedagoger förknippade genus och jämställdhet med blått och rosa. Alla utan en pedagog pratade om att det var viktigt att man inte la någon vikt vid vilken färg som var typisk för ett visst kön. En av pedagogerna beskrev sin barngrupp som schablonmässig, där normen var att flickorna bar kläder som var rosa och pojkarna hade kläder som var blåa eller någon annan mörk färg. Pedagogen beskrev också att nog fanns en stor risk att det var en ganska stereotyp förskola som hon jobbar på. En annan pedagog beskrev att hon ofta till exempel bäddar med rosa örngott och rosa filt till pojkarna och blått för flickorna för att se om de får en reaktion från barnen, vilket de aldrig får menar hon. Flera beskrev också att de inte uppmärksammade barnens klädval, ville en pojke bära en klänning eller ett par klackskor så tyckte några av pedagogerna att det var viktigt att man inte skulle betona att det var konstigt eller annorlunda. På en förskola hade de köpt in leksaker med andra färger på för att få flickorna att leka med andra leksaker som skulle tilltala dem. En pedagog beskrev;

Något som jag har läst som sa att om inte tjejer bygger så mycket så ska man ha roligare färger på klossarna och sånt och det tror jag man kan hålla med om (intervju med Marika)

En av pedagogerna beskrev att pojkarna i hennes barngrupp ofta ville låna klänningar att dansa i och att de var noga med att inte kommentera det för att pojkarna inte skulle känna att det var fel. I dagens samhälle är det mer accepterat att flickor överskrider de könsgränser som finns än att pojkar gör det skriver Haag & Asplund Carlsson (2011). Författarna skriver vidare att de manliga normerna har högre status i vårt samhälle och uppmuntras därför inte i samma utsträckning att göra något som anses vara kvinnligt. En av pedagogerna beskrev att hon hade haft en pojke i sin barngrupp som ofta ville gå i klackskor men att pojkens pappa inte hade accepterat det och det menar hon hade påverkat pojken. Pedagogen trodde att om de hade försökt arbeta med genus och jämställdhet så hade de nog mött ett motstånd hos föräldrarna och mest hos papporna då flera av papporna arbetade med arbeten som hör till normen manliga jobb, så som skogshuggare, lastbilschaufför, bonde med mera. En pedagog från en annan förskola sa att de också stött på motstånd från föräldrar när pojkar haft klänningar på sig. Olofsson (2007) skriver att föräldrar ibland kan vara rädda och då uppleva arbetet med jämställdhet som hotfullt. Författaren beskriver att den största rädslan oftast finns hos pappor till pojkar eftersom de kan vara rädda att deras pojke ska bli feminin.

Alla pedagoger berättade att de var noga med att tänka på hur de tilltalade flickor och pojkar. Två pedagoger från samma förskola berättade att de försökte tänka på att inte behandla

föräldrar olika beroende på om det var mamma eller pappa som hämtade eller lämnade sina barn. Alla pedagoger berättade också att de försökte tänka sig för hur eller på vilket sätt de kommenterade barnens kläder. De var noga med att tänka på ifall man sa att en flickas tröja var fin eller om en pojkes var fräck. Detta gjorde de för att de inte skulle uppmuntra de könsnormer som finns. Många pedagoger poängterade att det var lätt att trilla dit, detta var något som nästan alla tog upp vid intervjuerna.

Ja jag försöker säga samma när de kommer på morgonen så att man inte skall skilja på om man är kille eller tjej. Men det är ju lätt att trilla dit

De yngsta barnen

Något som var framträdande i många av de intervjuer vi gjorde var att flera tog upp att de yngre barnen ännu inte var påverkade av vilket kön de tillhör och att det inte har någon betydelse i de yngre åldrarna. Samtidigt påpekade flera pedagoger på en förskola att pojkar till största del lekte med bilar och flickor lekte med dockor vilket också var vanligast bland de yngsta barnen i förskolan.

Sättet att bemöta flickor och pojkar börjar redan på bb skriver Wahlström (2003). Författaren menar att beroende på om det är en flicka eller pojke bemöts barnen olika, utan att själva vara medvetna om att vi gör det. Flickor ses som ömtåliga och pojkar som starka och tåliga menar Wahlström. Flera av pedagogerna betonade också att de trodde att det var biologiska skillnader på pojkar och flickor som påverkar deras beteende. Två av pedagogerna beskrev;

Titta på två som sitter i en barnvagn, så små asså och det kör förbi en lastbil, det är olika reaktion på barnen och vad beror det på? (Intervju Frida)

Bland de små barnen asså de vet ju inte vad som är typiskt då är det lite fascinerande över om man skulle observera hur vi vuxna då påverkar och hur mkt som de faktiskt väljer och hur kommer det sig. Hur kommer det sig att de flesta pojkar säger brumm brumm det första de gör och flickorna är omvårdande? (Intervju Lotta)

Människan påverkas och behandlas olika beroende på vilket kön man har menar Wahlström (2003) och Svaleryd (2002). Därför menar Svaleryd (2002) att det är viktigt för pedagoger i förskolan att skaffa sig kunskap om hur pedagoger i förskolan påverkar barn och att man förstår att barn inte föds till ett kön utan konstrueras till det.

Genus är som ett tema

En genomgående diskussion i intervjuerna var att arbetet med genus och jämställdhet styrdes beroende på hur modernt det var i samhället just nu. Det är alltså samhället som styr vad man skall arbeta med i förskolan. Alla pedagoger utan Sofia har beskrivit genusarbetet som ett arbete som de har jobbat med över en tid eller som något som de inte aktivt jobbar med just nu för att det inte är i fokus. Det finns viktigare saker att göra i förskolan menar många. En pedagog uttryckte sig;

sen måste jag säga, sen går det lixom, som jag säger, i perioder, man får inte... till exempel när du kommer och pratar om det igen så blir det lixom jajjemen en liten väckarklocka igen.. ja just det ja, nu får vi tänka oss för (intervju Greta)

Två pedagoger från samma förskola betonade att de hela tiden har genustänket i bakhuvudet. En annan pedagog från en annan förskola sa att hon troligtvis missat alla kurser och föreläsningar om genus och jämställdhet då det förmodligen var centralt under det året som hon inte arbetade i förskolan. Mönstret vi såg och utifrån vår analys av intervjuerna så krävs det direktiv från chefer eller samhället för att pedagoger skall arbeta aktivt med genus och jämställdhet i förskolan. Ett övergående tema som pedagoger har för en tid för att senare övergå till något annat tema som till exempel kompistema.

Dockvrån eller hemvisten

Något som skiljde sig markant för två av de tre förskolorna var diskussionen kring dockvrån och vad man skall kalla dockvrån men också pedagogernas inställning till den. Alla pedagoger som vi intervjuade beskrev att det mest var flickor som lekte där. På den ena förskolan hade de valt att ändra namn från dockvrån till hemvisten detta för att alla barn och inte bara flickor skulle välja att leka i den. En av pedagogerna betonade att detta inte direkt var pedagogernas val utan beskrev att de valde att ändra namn på dockvrån då det inte får heta dockvrån längre. Var dessa direktiv kom ifrån framkom inte i intervjun. Miljön kring hemvisten har inte ändrats utan ser likadan ut som tidigare. På den tredje förskolan hade de valt att inte ändra namn på dockvrån då de ansåg att det inte var namnet som avgjorde vilka barn som skulle välja att leka i den utan att det var pedagogernas inställning till den samt hur de påverkade barnen att leka i den. De tyckte inte att det gjorde någon skillnad att de bytte namn på den då de ändå inte skulle ändra miljön i den. De tyckte att det var viktigare att fokusera på att inte uppmärksamma om det var en pojke eller flicka som lekte där. Det är vanligt att olika rum i förskolan får olika könstämplor på sig, vilket påverkar vad barnen leker med skriver Olofsson (2007). Författaren skriver vidare att det hör till normen att flickorna leker i dockvrån/hemvisten och det beskrev också alla pedagoger som vi intervjuade.

Hur jämställt kan det bli på en arbetsplats med bara kvinnor?

Sex av åtta pedagoger visste inte riktigt vad innebörden av jämställdhet var, flera blandade ihop jämställdhet med jämlikhet. Vad pedagogerna själva ansåg vara jämställd var lite diffust, några ansåg att det var jämställt i arbetslaget. Några ansåg att det var jämställd mellan barnen, alltså mellan flickor och pojkar. Dock ansåg alla att de arbetade på en jämställd förskola och uppfyllde läroplanens mål kring jämställdhet. En av pedagogerna betonade att:

Hur jämställt blir det när det arbetar fem kvinnor på samma arbetsplats och han som kommer in och skruvar och fixar är en man och han som tömmer soporna är en man?

Tre diskuterade den rådande kvinnliga normen och bristen på män som finns inom förskolan. Dock skilde det sig lite kring hur de såg på om det behövs båda könen för att skapa en jämställd förskola, en pedagog diskuterade att:

Det blir så galet när det bara är tjejer som jobbar inom förskolan. Det är väldigt roligt att ha en kille med i arbetslaget. (intervju Lotta)

En annan pedagog beskrev att:

Det klart att mångfald alltid är bra men vi är ju också olika vi som jobbar asså och är vi medvetna om det så får vi göra så gott som vi kan. (Intervju Frida)

Huruvida viktigt det är med män i förskolan skiljer sig som vi kan se i de ovanstående pedagogernas svar. Även pedagogernas inställning till vad som anses att en kvinnlig respektive manlig pedagog kan ge barnen skiljde sig. I det andra svaret kan vi utläsa att det inte handlade om att män kan ge något speciellt för att de just är män utan att alla människor oavsett kön är olika och kan bidra till olika saker som barnen i förskolan kan ha nytta av. Eidevald (2011) skriver att bara för det skulle börja arbeta fler män i förskolan finns det ingenting som säger att det med automatik skulle skapa en mer jämställd förskola. Pedagoger i förskolan behöver arbeta mer aktivt och skaffa sig större kunskap om genus och genuskonstruktioner för att skapa en mer jämställd förskola menar Eidevald (a.a). Några såg att det var jämställt mellan barnen, alltså mellan flickor och pojkar. Dock ansåg alla att de arbetade på en jämställd förskola och uppfyllde läroplanens mål kring jämställdhet.

Motsägelser

Vi fann i vårt analyserade material att alla pedagoger ansåg att de arbetar jämställt och att genus hela tiden finns med i deras arbete. Samtidigt berättade pedagogerna att man arbetar aktivt med genus i perioder, mest när det är en modefluga och när rektor kräver det. Alla pedagoger uppgav också att de är bra på arbetet med genus men att de självklart kan bli bättre. Hur de kunde bli bättre på detta arbete kunde ingen svara på. Nästan alla berättade att de tänker mycket på genus och då genom att inte nämna att en flickas tröja är söt och att en killes skjorta är fräck men alla uppgav att de eller någon kollega ofta säger fel, att det ”kommer en groda ur munnen” var ett citat som de flesta av de intervjuade pedagogerna använde. När en pedagog fick frågan om de arbetar med genus nu så fick vi svaret;

Nää inget just nu.. har vi väl inte det. Vi har ett material som heter snick o snack.. som handlar om värdegrunden om att vara kompisar.. så där snuddar vi ju också på det här.. att man leker och sjunger om att vi är lika oavsett om man är killar eller tjejer , gamla, unga. Så det är mer en.. kanske inte.. men man kan ju rikta in det på genus om man skulle vilja det (intervju Greta)

Här berättar en pedagog att de inte arbetar aktivt med genus just nu men att man skulle kunna göra det om viljan finns vilket den inte verkar göra. Samtidigt har pedagogerna från denna förskola sagt att genus finns med hela tiden, både i planeringar och tankar i arbetet med barnen. En pedagog från en annan förskola berättade att;

Just genus har vi inte jobbat så mycket med.. men asså allmänt dagligen så tror jag man bara har en öppenhet.. att barnen får göra det dom vill.. asså.. dom väljer utifrån vem dom är och vad dom vill göra.. inte vilket kön dom är.. eller vad dom förväntas göra enligt vilket kön.. (intervju Greta)

Eftersom genus är ett väldigt brett ämne där det inte finns några exakt rätta svar är det svårt att se utifrån intervjuerna hur mycket de faktiskt arbetar med genus. Det vi kan se är att pedagogerna arbetar med genus när rektor kräver det eller när det är modernt att arbeta med det. Pedagogerna angav också att de arbetar med genus hela tiden, samtidigt som de beskrev att man faktiskt kan få in genus i andra aktiviteter och ämnen som de håller på med. Vad som är ett bra arbetssätt för genus finns det många uppfattningar om och det är inte möjligt för oss att avgöra vad som är rätt eller fel. Vi kan heller inte avgöra ifall arbetet med genus är tillräckligt.

Slutsatser

- Vi ser ett mönster över vilken kunskap pedagogerna har om genus och jämställdhet beroende på om de har utbildning inom ämnet eller inte.
- Det är bara på en av förskolorna som pedagogerna diskuterar om eller tänker på genus varje dag.
- Alla pedagoger anser att de uppnår läroplanens mål utifrån genus och jämställdhet men att de kan jobba mer med dem och bli bättre.
- Pedagogerna menar att de motverkar traditionella könsmonster och vi kan utifrån intervjuerna se att de försöker och är en bra bit på väg men att det också förekommer att de pratar om pojkar och flickor på ett könsstereotypt sätt .
- Vi upptäckte att de flesta inte planerade verksamheten / miljön utifrån ett genusperspektiv men under intervjun kom många på att; ” just det, det här är ju faktiskt ett genusperspektiv”.
- Några av pedagogerna talar om leksaker, att de försöker skaffa leksaker som är attraktiva för flickorna som till exempel färgglada klossar samt rosa traktorer med mera.
- Alla intervjuade berättar att färgerna blå och rosa är viktiga inom genus.
- Bemötandet med orden fin och tuff är viktigt att tänka på, det pratade alla pedagoger om.
- Dockvrån är ett laddat ämne.
- Pedagogerna arbetar aktivt med genus och jämställdhet när det är modernt och inne att arbeta med annars finns det viktigare och mer praktiska saker som kommer före arbetet med genus.

Diskussion

I denna del sammanfattar vi vårt resultat och vår analys. Vi reflekterar, diskuterar och argumenterar för vår tolkning av vårt insamlade material i förhållande till litteratur.

Syftet med vår undersökning var att ta reda på hur pedagoger ute i verksamheterna arbetar med genus och jämställdhet. Vi ville veta hur och om pedagogerna uppnår målen i läroplanen och ifall de motverkar de traditionella könsmonster som finns. I vår undersökning fann vi att alla pedagoger ansåg att de uppnådde läroplanens mål om genus och jämställdhet. Det gjorde de genom att diskutera och reflektera med varandra men också genom att tänka på hur de

bemöter barnen, alla påpekade att tänka på hur de kommenterade barnens kläder. Det var centralt för alla pedagoger att inte säga till en flicka att hon hade en söt eller fin tröja och tuff eller fräck tröja till pojkar. Alla pedagoger tryckte på att de kunde bli bättre i arbetet med genus men berättade inte hur. Ett par pedagoger menar att mer praktiska saker lätt kommer i vägen som är viktigare än arbetet med genus. Alla pedagoger tyckte att de motverkar traditionella könsmonster men att de kunde bli bättre även där. För att motverka de traditionella könsmonster som finns så försökte de erbjuda alla barn samma saker oavsett kön. Alla pedagoger utom ett par stycken betonade hur viktigt det var att inte uppmärksamma barnen på fel sätt när de överskred könsgränser.

Vårt resultat utifrån våra intervjuer visar snarlika resultat som är presenterade i tidigare forskning. Pedagogerna ansåg att de arbetade jämställt. De gav några exempel men det var också besvärligt, det var lättare att diskutera olika hinder som fanns i vägen istället för att se hur de kunde nå målen.

I undersökningen fann vi att pedagoger på de förskolorna som vi undersökte hade överlag ganska bristande kunskaper om genus och jämställdhet, några hade mer kunskap än andra och det var de pedagoger som tidigare hade gått kurser om genus. Dock kunde vi efter att ha lyssnat igenom intervjuerna höra att många sa emot sig själva på många punkter. Vi upptäckte också att arbetet med att motverka traditionella könsmonster inte var särskilt aktivt på två av förskolorna, den tredje förskolan där pedagogen hade ett personligt intresse för genus och jämställdhet kunde vi se en större kunskap både i hur pedagogen talade om genus och jämställdhet men också vart de valde att lägga vikten i sitt arbete. De hade till exempel valt att inte byta namn på dockvrån då de ansåg att det inte är namnet i sig som avgör utan barnen och pedagogernas inställning på den miljön. Bara för att förskolan väljer att byta namn på dockvrån löser det kanske inte problemet, alltså att fler pojkar ska börja leka i dockvrån.

När det gäller hur pedagogerna uppnår läroplanens mål om genus och jämställdhet ansåg alla att de gör det. Vårt resultat visade också att arbetet med genus och jämställdhet var lågt på två av tre förskolor. Flera av pedagogerna såg inte olikheterna mellan pojkar och flickor som att de är socialt konstruerade utan att skillnaderna istället är biologiska. En av åtta pedagoger berättade att hon redan i början vid planering av verksamheten och i miljön reflekterar och utgår från de mål som finns om genus och jämställdhet förskolans läroplan. Vår undersökning visar också att ett visst eget intresse krävs från pedagogernas sida för att genus och jämställdhet skall vara ett prioriterat ämne på deras förskolor. De ansåg att läroplanens mål var uppnådda för att de passade in i något annat som de arbetade med just nu i förskolan och inte för att de har reflekterat över begreppet genus och hur de själva påverkar barnen. Kan man i efterhand få in olika mål i saker som man redan har planerat i ett annat syfte? Betyder det att man uppnår målen för genus? Man kanske kan uppnå målen, blir de bra? Det kanske är så, det viktigaste är pedagogernas förhållningssätt, att de visar barnen att alla oavsett kön har samma rättigheter och möjligheter. Att ha ett reflekterande förhållningssätt om genus och jämställdhet betyder att man redan innan reflekterar över hur till exempel miljön på förskolan är utformad eller hur jag som pedagog påverkar barnen för att kunna motverka traditionella könsmonster. Reflekterar man inte alls eller i bästa fall i efterhand som många av de pedagoger gjorde som vi intervjuade gjorde så har man inget reflekterande förhållningssätt

och man uppnår heller inte läroplanens mål om genus och jämställdhet. Undersökningen visade också att pedagogerna hade en tendens att blanda ihop jämställdhet med jämlikhet. Det är vanligt förekommande även i andra sammanhang skriver Svaleryd (2002) men jämställdhet handlar om relationen mellan kvinnor och män. Författaren skriver att jämställdhet handlar om att män och kvinnor skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Jämlikhet är något mycket större, hon skriver att hon brukar tänka:

Jämlikhet som ett stort paraply som rör alla människors lika värde oavsett kön, etnicitet, religion, social tillhörighet m.m. Jämställdhet är en av "ekrarna" i paraplyet och en av de viktigaste jämlikhetsfrågorna. (Svaleryd, sid.36)

En pedagog påtalade att hon ansåg att det borde arbeta fler män i förskolan då detta kanske skulle skapa en mer jämställd förskola. Regeringen (2004) skriver i sin rapport att detta är ett vanligt argument bland personalen men också av andra människor i samhället, att det behövs fler män i förskolan. Detta för att skapa motvikt samt att det anses vara viktigt för särskilt pojkarna men också för flickorna att ha manliga förebilder. De beskriver också att det anses vara av stor vikt då man vill skapa en syn där det ska ses som normalt och okej för män att arbeta i förskolan. Statens offentliga utredningar (SOU, 2004:115) menar att dessa argument riskerar att hålla kvar de könsnormer som redan finns i förskolan och istället för att motverka traditionella könsmonster som är ett av målen, håller de istället de vid liv. Är pojkar och flickor socialt konstruerade så borde det inte spela någon roll vilket kön pedagoger har som arbetar inom förskolan. Män borde inte ha något speciellt att erbjuda som inte kvinnor har.

I vår undersökning såg vi att kunskapen om genus och jämställdhet var olika bred bland pedagogerna. Några av dem hade mer kunskap än andra. Även om pedagoger i allmänhet kan förklara eller hävda att de arbetar med genus och jämställdhet för att motverka traditionella könsmonster visar forskningen att så inte är fallet. Snarare tvärtom. Dock är pedagogerna i vår undersökning precis som i den tidigare forskningen överens om att de vill arbeta för att ge alla samma förutsättningar, möjligheter och rättigheter oavsett kön. Vårt bidrag till forskningen kan tänkas vara ganska knapp då vi själva har ganska lika resultat med den tidigare forskningen som gjorts dock vill vi ändå hävda att vi bidragit lite till forskningen kring ämnet då vi kan styrka att det ser ut så här på några förskolor, i varje fall på två av alla de förskolor som finns i Sverige.

Att samarbeta med föräldrar är det bara två av pedagogerna som nämner men inget mer, de berättar inte att de arbetar med föräldrarna utan att de tänker tanken. Eftersom föräldrar har huvudansvar för sina barn hade det varit bra om ett samarbete med dem hade ordnats i förskolan eftersom de många gånger inte är medvetna om hur mycket genus påverkar deras barn och hur genus konstrueras. Överallt i samhället produceras och konstrueras kön och genus, och därför är det en bra förutsättning att börja motverka traditionella könsmonster redan i förskolan eftersom det är barnen som är de framtida samhällsmedborgarna. För att kunna nå ett jämställt samhälle måste människorna som ingår i det vara medvetna om vad genus är och hur det konstrueras. Som pedagog i förskolan möter man många föräldrar som givetvis har många olika personligheter och åsikter och tankar. Att kunna kommunicera med barnens föräldrar är en förutsättning för att arbetet med barnen ska fungera i förskolan. Genus

är ett ämne som kan framkalla hetsiga diskussioner bland pedagoger och föräldrar, det är därför viktigt att man som pedagog vet vad man talar om, att man är påläst om vad genus och jämställdhet handlar om. Flera av de intervjuade pedagogerna hade inte kunskapen med sig om hur kön och genus konstrueras och menade att vissa egenskaper finns hos barnet när det föds. Pedagogerna på dessa förskolor behöver mer utbildning inom genus för att på så sätt kunna arbeta med och kunna nå läroplanens mål gällande genus och jämställdhet. Tidigare forskning visar också ungefär samma resultat som vi sett i vår analys. När man anser att könen är olika i grunden och att både beteendet och egenskaperna är olika så har man ett särartstänkande skriver Olofsson (2007). Författaren menar att det innebär att man bemöter pojkar och flickor olika.

Vårt resultat kan ses som förvånande då genus och jämställdhet inom lärarutbildningen har varit ett av det mest prioriterade ämnen som vi har läst om. Vi hade en förhoppning om att förskolor hade kommit längre i arbetet och definitivt var mer aktiva än vad de var på de förskolor som vi undersökte. För vår framtida yrkeskarriär betyder detta för oss att vi hoppas att få med våra arbetskollaboratorer i arbetet med genus. Vi hoppas att kunna arbeta mer aktivt med genus och att inspirera och påverka våra kollegor i detta viktiga ämne. Vi tror att det är viktigt att fler pedagoger skaffar sig mer kunskap om och uppdaterar sig i arbetet med genus och jämställdhet för att få ett mer jämställt samhälle. Vi vet att förskolan lägger grunden för ett livslångt lärande för våra framtida samhällsmedborgare och därför är det viktigt att alla oavsett kön får samma förutsättningar i samhället och det måste börja redan i förskolan.

Metoddiskussion

I denna del diskuterar, reflekterar och argumenterar vi för vårt val av tillvägagångssätt. Vi synar resultatets validitet och reliabilitet.

Vi valde att göra en kvalitativ intervju med en semistrukturerad intervjuguide för vår undersökning. Vi ansåg att detta var en relevant metod eftersom vi var ute efter att få en fördjupad kunskap om vad de enskilda pedagogerna hade för uppfattningar av vårt valda ämne. Detta tillvägagångssätt valde vi för att kunna ge de intervjuade utrymme ifall de skulle ta upp något oväntat i intervjuerna som kunde vara intressant för vår undersökning.

För att få ett mer fördjupat resultat hade vi behövt att komplettera våra intervjuer med observationer för att få se hur pedagogerna arbetar i verkligheten och för att se ifall deras tankesätt stämmer överens med verkligheten. Det var svårt för oss att veta hur de egentligen handlade i sitt arbete med barnen när vi inte fick chans att observera pedagogerna. Tiden var den största orsaken till att vi valde att inte genomföra observationer som komplement till intervjuerna. Andra orsaker var att vi trodde att det skulle räcka med intervjuer och därför inte valde att lägga tid på observationer eller annan undersökningsmetod. Om vi hade valt att använda oss av en kvantitativ metod som enkätundersökning hade vi kunnat nå ut till fler pedagoger i fler förskolor och fått en chans att kunna generalisera vårt resultat, det kan vi inte göra med vårt resultat i dagsläget eftersom det är för få pedagoger som har medverkat. Vi valde att göra ett bekvämlighets urval när vi valde förskolorna men det var slumpen som avgjorde vilka pedagoger som medverkade. Vi är medvetna om att resultatet hade kunnat bli

ett annat om förskolorna valdes på ett annat sätt och om vi hade haft med fler förskolor i undersökningen..

Vi är också medvetna om att vi som intervjuare har en viss påverkan på de medverkandes svar och därmed undersökningens resultat. I nästan alla intervjuer kändes det som att pedagogerna svarade det som de trodde att vi ville att de skulle svara istället för vad de faktiskt ansåg eller trodde. Pedagogerna som deltog i undersökningen hörde till största del kvinnor i medelåldern och som utbildat sig under sjuttio eller åttiotalet vilket också kan påverka resultatet. På grund av att vi enbart hade med en pedagog som var i tjugofemårsåldern och hade gått den nya lärarutbildningen kan vi inte veta om resultatet hade sett annorlunda ut om åldern hade varit mer delad.

I vår undersökning är det bara kvinnor som har blivit intervjuade på grund av att det inte fanns någon manlig förskollärare att intervjuas. Resultatet hade förmodligen sett annorlunda ut ifall vi hade intervjuat fler män. Det var också bara en barnskötare som blev intervjuad och resultatet hade kanske blivit mycket annorlunda ifall vi hade valt att intervjuas lika många förskollärare som barnskötare och gjort skillnad på dessa i undersökningen. Vi har i denna undersökning inte gjort någon skillnad på förskollärare och barnskötare då alla benämns som pedagoger. Det är enbart i presentationen av pedagogerna som deras utbildning presenteras. En förskola som vi besökte var stressade på grund av tidsbrist under våra intervjuer. Det tror vi kan ha påverkat pedagogernas svar och därmed arbetets resultat. Hade pedagogerna känt att de hade haft mer tid på sig att besvara våra intervjufrågor hade vi kanske fått andra och mer utvecklade svar. Resultatet hade kanske också sett annorlunda ut ifall vi hade intervjuat fler pedagoger från fler förskolor och gjort större skillnad mellan förskolor som ligger på landsbygden och de som ligger i en stad.

Fortsatt forskning

Förslag på fortsatt forskning inom detta område kan vara att undersöka många fler förskolor. Man kan också undersöka likheter och eller skillnader mellan förskolor som aktivt jobbar mer genus och de som inte gör det. Det hade även varit intressant att jämföra svenska förskolor med utländska för att se hur kulturen påverkar konstruktioner. Föräldrar har också en stor del i arbetet med barnen och det hade varit intressant att se en undersökning med föräldrar för att se hur de tänker och vad de tycker om arbetet med genus och jämställdhet. Jämföra förskolor som ligger på en landsbygd med förskolor som ligger i en stad eller storstad hade också varit spännande. En undersökning med lika många manliga pedagoger som kvinnliga hade också varit intressant att se. Skiljer sig kvinnliga pedagogers syn mot manliga pedagoger?

Referenslista

- Aina, O., & Cameron, P. (Oktober 2011). Why Does Gender Matter? Counteracting Stereotypes With Young Children. *Dimensions of Early Childhood* , ss. 11-20.
- Berg, B. (2006). *Genuspraktika för lärare*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Bodén, L. (2011). Könsneutralitet och kompensatorisk pedagogik. Dominerande föreställningar i förskolans jämställdhetsarbete. i H. Lenz Taguchi, L. Bodén, & K. Ohrlander, *En rosa pedagogik* (ss. 35-47). Stockholm: LiberAB.
- Connell, R. (2002). *Om Genus*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Eidevald, C. (2009). *Det finns inga tjejbestämmare*. Jönköping: ARK Tryckaren AB.
- Eidevald, C. (den 18 December 2011). Jämställdhet med vetenskaplig grund i vetenskap och beprövad erfarenhet. *Förskoletidningen* , ss. 6-11.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2009). *Metodpraktikan Konsten att studera samhälle individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik.
- Gens, I. (2002). *Från vagga till identitet hur flickor blir kvinnor och pojkar blir män*. Oskarshamn: Författaren och seminarium utb. & förl. AB.
- Haag, E. -L., & Asplund Carlsson, M. (2011). Genus och queer. i A. Henry, S. Gurdal, & M. Asplund Carlsson, *Lärarkyrket - ett mångfassetterat uppdrag* (ss. 137-149). Lund: Studentlitteratur AB.
- Justesen, L., & Mik-Meyer, N. (2011). *Kvalitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Månsson, A. (2000). *Möten som formar*. Malmö: Malmö högskola.
- Olofsson, B. (2007). *Modiga prinsessor & ömsinta killar*. Malmö: Britta Olofsson och Lärarförbundets Förlag.
- Regeringen. (2004). *Den könade förskolan SOU 2004:115*. Hämtat från [regeringen.se: http://www.regeringen.se/content/1/c6/03/47/60/194bfa79.pdf](http://www.regeringen.se/content/1/c6/03/47/60/194bfa79.pdf) den 23 januari 2013
- Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. Stockholm: Skolverket.
- Svaleryd, K. (2002). *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber.
- Vetenskapsrådet. (2011). *www.vr.se*. Hämtat från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> den 4 1 2013
- Wahlström, K. (2003). *Flickor, pojkar och pedagoger* . Kristianstad: Sveriges utbildningsradio AB.
- Wästerfors, D., & Sjöberg, K. (2008). *Uppdrag forskning konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber AB.

Weiner, G., & Berge, B.-M. (2001). *Kön och kunskap*. Lund : Studentlitteratur AB.

Ärlemalm-Hagsér, E., & Samuelsson, I. P. (2009). Många olika genusmönster existerar samtidigt i förskolan. *Pedagogisk forskning i Sverige* , ss. 89-109.

Öhman, M. (1999). Att ge flickor och pojkar i förskolan lika möjligheter. i Skolverket, *Olika på lika villkor En antologi om jämställdhet i förskolan* (s. 9). Stockholm: Skolverket.

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej personalen på ***** förskola!

Inledning

Vad roligt att ni vill ställa upp på att bli intervjuade för vårt arbete. Vi som skriver arbetet heter Petra Apelgren Andersson och Paulina Åberg. Vi skriver nu det sista arbetet i utbildningen för förskollärare.

Vi vill med detta brev lämna lite information gällande arbetet.

Vårt syfte med arbetet är att undersöka hur ni arbetar med genus och jämställdhet på er förskola. Det är ett ämne som vi är intresserade av och som ligger i tiden.

Intervju

Vid intervjuerna kommer vi att använda oss av bandspelare (mobiltelefon) samt kamera som endast kommer att användas för ljudupptagning och inget annat. Detta för att vi skall kunna koncentrera oss på det som ni har att berätta och för att i efterhand kunna gå tillbaka och lyssna på och transkribera intervjuerna. En av oss kommer att intervju och den andra för anteckningar.

Sekretess

Allt material som vi samlar in, t.ex. ljudupptagningar, anteckningar mm kommer vi inte att använda i något annat sammanhang än när vi skriver uppsatsen, ingen annan än vi två lyssnar på de inspelade intervjuerna. Respondenter som medverkar i våra intervjuer kommer att vara anonyma även förskolans namn och ort kommer att vara anonymt i arbetet.

Alla godkända C-uppsatser är offentliga och kommer därför vara sökbar på internet för att framtida studenter och forskare skall kunna ta del av våra resultat som kan vara till nytta för deras forskning.

Om Ni har några frågor eller om något skulle vara oklart får Ni gärna kontakta oss!

Petra Apelgren Andersson: *****

*****@student.hv.se

Paulina Åberg: *****

*****@student.hv.se

Bilaga 2

Intervjumall

Inledning

Hur gammal är du?

När utbildade du dig?

Hur länge har du jobbat inom förskolan?

Hur länge har du jobbar på den här förskolan?

Vilken utbildning har du?

Har du fått någon fortbildning inom Genus/jämställdhet?

När då? Var då? Vem ordnade den?

Hur påverkades du av utbildningen?

Tänkte du annorlunda efter utbildningen/fortbildningen/kompetensutbildningen?

Egna ställningstaganden och tankar och vad styrdokumentet säger

I läroplanen för förskolan (lpfö.98) står det att; Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan ska motverka traditionella könsmönster och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller (sid.5).

På vilket sätt arbetar ni med läroplanens mål i verksamheten? Särskild genus/jämställdhet? beskriv -

Hur arbetar ni för att motverka traditionella könsmönster?

Berätta om något ni förändrat? Hur har det påverkat barnen?

Använder ni något speciellt material? T.ex. leksaker eller något litteratur?

Hur får du inspiration till arbetet med detta? Har du läst om det på egen hand?

Har verksamheten förändrats de senaste två åren med tanke på genus/jämställdhet?

Beskriv – berätta – hur då – hur gör ni nu jämfört med tidigare?

Anser du att ni uppnår läroplanens mål?

Hur arbetar ni för att uppnå det? Vilka diskussioner har ni runt lpfö?

Har arbetet med genusfrågor på förskolan påverkat dina egna värderingar om genus/jämställdhet frågan?

Hur då?

På vilket sätt?

Hur gör/tänker du nu jämfört med tidigare?

Hur påverkar det verksamheten?

Har du påverkat dina kollegor?

På vilket sätt?

Pratar ni om genusfrågor/jämställdhet?

När då?

Hur då?

Hur går diskussionen runt ämnet?

Är det något ni diskuterar varje dag? Olika situationer?

Hur bemöts flickor respektive pojkar här på förskolan?

FÖLJ UPP – de kanske inte säger något om skillnader – om de gör det be dem beskriva en situation där de gjort skillnad det är bättre

De kanske säger något om likheter – följ då upp det – beskriv, hur menar du osv

bättre att hålla fast vid att de beskriver en situation där de själva i efterhand har kommit på att de behandlat flickor och pojkar på olika sätt eller sett/hört någon kollega som gjort det

Har du kommit på dig själv eller hört någon annan använda olika ord (BESKRIV EN SITUATION) när de tilltalar en flicka eller en pojke?

Har ni några leksaker som är könsneutrala?

Vilka är det?

Finns det leksaker som ni skulle vilja ta bort?

Har ni aktiviteter/lekar som enbart är för flickor/pojkar?

Vilka är det?

Hur kan det förändras?

Finns det några flick- respektive pojkleksaker?

Finns det några typiska flick- respektive pojkaktiviteter?

Vad beror det på?

Vill du göra något åt det? Kan du göra något åt det?

Hur leker barnen på din förskola?

Anser du att flickor och pojkar leker olika lekar?

Hur försöker ni ändra på det? Ge exempel?

På vilket sätt skiljer det sig?

Hur skulle du beskriva att ni genom leksaker och lekar uppfyller läroplanens mål genom att ni påverkar/förändrar med tanke på genus/jämställdhet?

Vad är möjligt att förändra/påverkar i riktning mot jämställdhet?

Hur då? Beskriv!

Har miljön på din förskola ändrats något utifrån ett genusperspektiv?

Vad har ändrats?

Hur tänkte ni?

Finns det några planer på förändring?

På vilket sätt ska det förändras?

Hur tänkte ni?

Vill du att något ska ändras eller planeras om?

På vilket sätt?

Hur tänker du?

Uppmuntras barnen på förskolan att leka över könsgrensarna?

När händer detta?

I vilka lekar brukar det förekomma?

Var brukar de leka?

Hur ser rollfördelningen ut?

Försöker du påverka barnen i de situationerna på något sätt?

Hur i så fall?

Hur tänker du?

Finns det situationer då du föredrar könssegregerade grupper?

När?

Hur tänker du?

Vad är målet?

Har ni något samarbete med föräldrar?

Vad anser de om ert arbete/eventuella arbete med genus?

Om det skulle finnas motstånd, är det något hinder för ert arbete?

Varför? Varför inte?

Anser du att du arbetar på en jämställd förskola?

På vilket sätt? Beskriv!

Hur kan det förbättras?

Hur kan målet om en jämställd förskola uppnås?

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99

www.hv.se